

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

1. ความเป็นมา

เป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาชนบทให้ประชาชนในชนบทมีอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น การสร้างงานในชนบทจึงควรเป็นงานที่มีลักษณะถาวร ใช้แรงงานผลิตเป็นส่วนประกอบในการผลิตมากกว่าทุน และใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นงานที่ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด ตลอดจนสามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักได้ยึดอาชีพนี้เป็นอาชีพรอง หรือประชาชนผู้ว่างงานสามารถยึดเป็นอาชีพหลักได้ นอกจากนี้ยังต้องใช้แรงงานจากสมาชิกในครัวเรือนร่วมกันผลิตเพื่อให้เกิดรายได้แก่ตนเอง ครอบครัวและท้องถิ่นได้อีกด้วย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอุตสาหกรรมอิสลามอัญมณีมีลักษณะสอดคล้องกับลักษณะการสร้างงานดังกล่าว ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้อีกด้วย กล่าวคือ

1. สามารถช่วยเหลือให้ประชาชนในชนบทที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้เวลาว่างจากการทำนา ทำไร่ มาประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อผลิตสินค้าคืออัญมณีออกจำหน่ายทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งสามารถช่วยให้ผู้ที่ยังไม่มีงานทำได้ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมอิสลามอัญมณีเป็นอาชีพหลัก
2. สามารถช่วยแก้ปัญหาสังคมของประเทศ เช่น ลดปัญหาการประกอบอาชีพการเกษตร ลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของประชากร เข้าสู่เมืองหลวง หรือเมืองหลัก
3. สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนจากรายได้หลักเป็นการเพิ่มความอยู่ดี กินดี และช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพในท้องถิ่นให้สูงขึ้น

4. ช่วยทำให้อัตราพยากรณ์ธรรมชาติที่มีอยู่ในชนบทได้เปลี่ยนรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาสูง เป็นการพัฒนาสิ่ง เสริมเศรษฐกิจของท้องถิ่น

5. ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์อุตสาหกรรมอิฐมอญ ซึ่งเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึง วัฒนธรรมอันดีของชาติให้ดำรงอยู่ นั่นคือ อนุรักษ์ความเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน และ การใช้แรงงานในท้องถิ่นเพื่อเป็นการกระจายรายได้ และเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นอัน เป็นนโยบายสำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาชนบท

อิฐมอญ เป็นวัสดุก่อสร้างที่สำคัญในงานก่อสร้าง เป็นวัสดุถาวร มีความแข็งแรงทนทาน รับน้ำหนักได้ดี ขนาดพอเหมาะ น้ำหนักเบา มีแหล่งผลิตอยู่ทั่วไปในประเทศ ปริมาณการผลิตมาก พอแก่ความต้องการของผู้ใช้ การขนส่งจากแหล่งผลิตไปยังที่ก่อสร้างก็ทำได้ง่าย สามารถ ส่งไปได้ไกล ๆ โดยทางรถยนต์ ทางเรือ ราคาถูกและสามารถใช้ทดแทนวัสดุก่อสร้างชนิดอื่น ได้เช่น ไม้ ดังนั้นอิฐมอญจึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางในวงการก่อสร้าง เพราะสามารถทำการ ก่อสร้างได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และมีความคงทนถาวร อิฐมอญผลิตจากทรัพยากร - ธรรมชาติของประเทศคือดิน โดยการนำดินผสมกับแกลบเคล้าให้เข้ากันปั้นเป็นก้อนสี่เหลี่ยมผืนผ้า นำไปผึ่งแดดจนแห้งแล้วนำเข้าเตาเผาจนสุก

การผลิตอิฐมอญในปัจจุบัน มีกรรมวิธีการผลิตหลายแบบ เช่น การผลิตด้วยมือ การผลิต ด้วยเครื่องจักร และการผลิตด้วยเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงในบางขั้นตอน แต่การปั้นอิฐยังคง ใช้แรงงานคน อุตสาหกรรมอิฐมอญในระดับครัวเรือนในบางท้องถิ่นได้เจริญเติบโตขึ้นโดยการ ขยายตัวจากอุตสาหกรรมในครัวเรือนมาเป็นอุตสาหกรรมในโรงงาน ซึ่งมีทั้งโรงงานขนาดย่อม และโรงงานขนาดใหญ่ กรรมวิธีการผลิต เครื่องจักร เครื่องมือเครื่องใช้ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันอุตสาหกรรมในครัวเรือนในหลายท้องถิ่น ก็ยังคงใช้กรรมวิธีการผลิตด้วยวิธีการผลิตเดิมที่บรรพบุรุษเคยทำ ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชนบท ชาวไร่ชาวนา ความรู้ความสามารถที่จะนำทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ขาดความรู้ในด้านการผลิต การตลาด การจัดการและที่สำคัญคือขาดเงินลงทุนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะประกอบการผลิตขนาดใหญ่กว่านี้ได้

2. ปัญหา

แม้ว่าการผลิตอีฐมอญจะทำการผลิตในแหล่งที่มีวัตถุดิบ หรือแหล่งใกล้เคียง ซึ่ง
 มีผลให้การผลิตไม่ต้องลงทุนมาก อีกทั้งการผลิตอีฐมอญนั้นไม่มีเทคนิคที่ลึกลับซับซ้อน ไม่ต้องใช้ฝีมือ
 มาก สามารถลอกเลียนแบบกันได้ง่าย โอกาสที่จะมีผู้เข้ามาเป็นเจ้าของกิจการเองเป็นได้ไม่
 ยาก จึงเป็นเหตุให้เกิดผู้ผลิตรายย่อยเป็นจำนวนมาก ราย แข่งขันกันทำการผลิตจึงเกิดปัญหา
 เกี่ยวกับการตัดราคาขายกันเอง กล่าวคือ ผู้ผลิตไม่ได้นำสินค้าเข้าสู่ตลาดเองต้องรอให้ผู้ซื้อ
 ซื้อเอง แต่ผู้ซื้อไม่มีกำไรและการรับซื้อไม่สม่ำเสมอ ผู้ผลิตส่วนใหญ่จึงต้องขายแข่งกันโดยเสนอ
 ขายในราคาต่ำ เป็นการตัดราคากันเอง ทั้งนี้เพราะผู้ผลิตบางรายมีความจำเป็นต้องขายเพื่อให้
 มีรายได้นำมาใช้จ่ายในการครองชีพและการลงทุน ทำให้ผู้ซื้อสามารถกดราคาและเลือกซื้อสินค้า
 จากรายที่เสนอราคาต่ำ แต่ได้คุณภาพตามที่ต้องการ

จากการที่ได้ศึกษาการผลิตอีฐมอญระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน ในเขตจังหวัด-
 พระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง พบว่าผู้ผลิตยังคงทำการผลิตตามวิธีดั้งเดิมที่เคยทำเมื่อ 20 -
 30 ปีที่แล้วโดยไม่เปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น ผู้ผลิตไม่มีกรวางแผนเกี่ยวกับการผลิตจึง
 มีผลทำให้ผลผลิตที่ได้ต่ำ คุณภาพไม่สู้ดี ต้นทุนสูง ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อรายได้ของผู้ผลิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ต้นทุน รายได้ และผลตอบแทนจากการผลิตอีฐมอญระดับอุตสาหกรรม
 ในครัวเรือน
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการผลิตอีฐมอญระดับอุตสาหกรรม
 ในครัวเรือน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในเรื่อง "ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนผลิตอีฐมอญระดับอุตสาหกรรม
 ในครัวเรือน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง" ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. คำว่า "การผลิตอีฐมอญระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน" หมายความว่าเฉพาะ

- 1.1 การประกอบอุตสาหกรรมผลิตอิฐมอญเท่านั้น
 - 1.2 เป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตอิฐมอญภายในบริเวณที่อยู่อาศัย หรือใกล้ที่อยู่อาศัย
 - 1.3 เป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตอิฐมอญด้วยแรงงานคน
 - 1.4 เป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตอิฐมอญโดยใช้อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ราคาถูกช่วยในการผลิต โดยปกติจะไม่มีการใช้เครื่องจักร หรือเครื่องทุ่นแรง
 - 1.5 เป็นอุตสาหกรรมที่ทำการผลิตอิฐมอญ โดยใช้แรงงานภายในครัวเรือน เป็นส่วนใหญ่หรืออาจจะมีการจ้างแรงงาน แต่ไม่ใช่แรงงานที่จ้างประจำ
 - 1.6 การประกอบอุตสาหกรรมอิฐมอญ เป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง กล่าวคือ ผู้ผลิตใช้เวลาทั้งหมดเพื่อทำการผลิตและผู้ผลิตที่ใช้เวลาว่างจากอาชีพหลักมาทำการผลิตอิฐมอญ
2. คำว่า "อิฐมอญ" มีชื่อเรียกได้หลายชื่อ เช่น "อิฐก่อสร้าง" "อิฐสำมะญ" "อิฐก่อสร้างสำมะญขนาดเล็ก" สำหรับงานวิจัยนี้จะใช้ชื่อว่า "อิฐมอญ" เท่านั้น
3. ชนิดของอิฐมอญที่ทำการวิจัยเป็นอิฐมอญชนิดตัน
4. ขนาดของอิฐมอญที่ทำการวิจัยมีขนาดประมาณ ยาว 14.0 เซนติเมตร กว้าง 6.5 เซนติเมตร หนา 4.0 เซนติเมตร
5. ขอบเขตพื้นที่ทำการสำรวจและวิจัย เนื่องจากผู้ผลิตอิฐมอญส่วนใหญ่อยู่ในภาคกลาง ซึ่งมีจำนวนผู้ผลิตอิฐมอญไม่ต่ำกว่าร้อยละ 85 ของจำนวนผู้ผลิตทั่วประเทศ¹ ผู้วิจัยได้กำหนดการสำรวจและวิจัยเฉพาะเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทอง เพราะเป็นเขตจังหวัดที่มีการผลิตอิฐมอญเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่สำคัญอย่างหนึ่งของประชาชนและเป็นเขตจังหวัดที่มีผู้ผลิตอิฐมอญมากที่สุด มีสภาพภูมิประเทศคล้ายคลึงกันคือ เป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีภูเขา มีแต่

¹ รายงานเศรษฐกิจรายเดือน, "บทความการสำรวจภาคสนามตามโครงการอุตสาหกรรมการผลิตอิฐก่อสร้าง", (กรุงเทพฯ; ธนาคารแห่งประเทศไทย, มกราคม 2518), หน้า 47-81

แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดทั้งสอง มีอาณาเขตและทางคมนาคมติดต่อกัน ดังนั้นตามริมแม่น้ำและลำคลองซึ่งมีโรงเตาเผาอิฐ ปลูกเรียงรายต่อกันไป จากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงจังหวัดอ่างทอง

การผลิตอิฐมอญในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอ่างทองได้เปรียบกว่าจังหวัดอื่นในด้านภาระขนส่งที่สะดวกทั้งทางบกและทางน้ำเพราะมีผู้ซื้อผ่านไปมา เล่มอ วัตถุประสงค์ซื้อได้ในท้องถิ่น ราคาไม่แพงนัก ผู้ผลิตทั้งสองจังหวัดนี้ยังต้องซื้อวัตถุดิบจากแหล่งเดียวกัน ดังนั้นสภาพการลงทุนการผลิต การจำหน่าย ราคา จึงใกล้เคียงกันมาก

ท้องที่ที่ทำการสำรวจ เลือกสำรวจเฉพาะเขตที่มีการผลิตอิฐมอญมาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยาท้องที่ทำการสำรวจ ได้แก่ อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางบาล อำเภอ-บางปะหัน และอำเภอนครหลวง ในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ อำเภอป่าโมก

6. ระยะเวลาที่ทำการสำรวจใช้เวลาระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2528 รวมระยะเวลา 4 เดือน

7. การวิจัยในเรื่องนี้มุ่งสำรวจผู้ผลิตและจำหน่าย ในเขตที่ทำการสำรวจเท่านั้น ไม่รวมถึง ผู้รับจ้าง พ่อค้าคนกลางที่รับซื้ออิฐมอญเพื่อจำหน่ายและขายส่งอีกต่อหนึ่ง และผู้ผลิตที่จดทะเบียนกิจการของตนเป็นโรงงานอุตสาหกรรม

ลัทธิฐานในการวิจัย

1. ขนาดการผลิตที่ต่างกันจะมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตแตกต่างกัน
2. ผลตอบแทนจากการลงทุนไม่ต่ำกว่าอัตรา 13 %
3. ปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมผลิตอิฐมอญในครัวเรือน คือ การตั้งราคาตัวเอง และมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยได้กระทำดังต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

1.1 ออกสำรวจเบื้องต้นโดยการติดต่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งผลิตอิฐมอญ แหล่งวัตถุดิบ ค่าแรงงาน การจำหน่าย และอื่น ๆ จากส่วนราชการของกองอุตสาหกรรมในครอบครัว กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม และส่วนราชการในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง ได้แก่สำนักงานพาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด แรงงานจังหวัด และที่ดินจังหวัด

1.2 ออกสังเกตการณ์ สัมภาษณ์ สภาแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานประกอบการผลิตอิฐมอญ เช่น สถานประกอบการผลิต กรรมวิธีในการผลิต การจำหน่าย

1.3 สัมภาษณ์และสอบถามนักวิชาการ เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอิฐมอญในครัวเรือน ตลอดจนผู้จำหน่ายวัตถุดิบ เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต ทั้งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปริมาณต่อเตา ต่อปี และราคาต่อหน่วย

1.4 ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมอิฐมอญ

1.5 ออกสัมภาษณ์ผู้ผลิตอิฐมอญ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

2. การสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำความรู้และข้อมูลต่าง ๆ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สมมติฐานที่ตั้งไว้ เพื่อให้ได้คำตอบหรือข้อมูลที่ตรงตามความต้องการในการวิจัย แล้วนำไปสอบถามที่ร่างครั้งแรกนี้ไปทดสอบ (pre - test) กับตัวอย่างประชากร จำนวน 10 ครัวเรือน จากนั้นได้นำแบบสอบถามนี้มาแก้ไขปรับปรุงให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลต่อไปในภาคสนาม (ดูภาคผนวก ก.)

3. การสำรวจ

เมื่อได้สำรวจภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามนี้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ผลิตอิฐมอญด้วยตนเอง จากกลุ่มประชากรจำนวน 110 ราย แล้วนำข้อมูลของกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาจัดกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละเท่า ๆ กัน คือ กลุ่มละ 16 ราย รวมทั้งสิ้น

48 ราย จำนวนรายของกลุ่มได้กำหนดจากจำนวนกลุ่มที่มีขนาดผลผลิตมากที่สุด ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยต้องการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของกลุ่มที่มีขนาดผลผลิตต่างกันแต่มีจำนวนของแต่ละกลุ่มเท่ากัน

กลุ่มตัวอย่างประชากรนี้อยู่ในท้องที่ อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางบาล อำเภอบางปะหัน อำเภอนครหลวง และอำเภอป่าโมก รวม 5 อำเภอ ซึ่งพื้นที่ของอำเภอเหล่านี้มีอาณาเขตที่ติดต่อกัน มีการคมนาคมติดต่อถึงกันได้ตลอด มีสภาพภูมิประเทศใกล้เคียงกัน มีการใช้วัตถุดิบจากแหล่งเดียวกัน ตลอดจนสภาพการผลิตและการจำหน่ายเป็นไปในลักษณะเช่นเดียวกัน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากร มาศึกษาเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้ คือ

1. การหาค่าเฉลี่ย (mean) ค่าร้อยละ (percentage)
2. แยกประเภทต้นทุนหรือค่าใช้จ่าย
3. คำนวณปริมาณผลผลิตและรายได้
4. เปรียบเทียบต้นทุนและรายได้ตามขนาดการผลิตที่ต่างกัน
5. วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนและสรุปผล
6. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการลงทุน
7. สรุปผลการวิจัยพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติ ดังนี้

อัตราส่วนเปรียบเทียบเป็นร้อยละ (Percentage Ratio) ใช้ในการเปรียบเทียบความถี่ของข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้แจกแจง และบันทึกไว้เป็นร้อยละโดยใช้สูตร

$$\text{ร้อยละของรายการใด} = \frac{\text{ความถี่ของรายการนั้น}}{\text{ความถี่ทั้งหมด}} \times 100$$

คำนิยาม

เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามของคำที่ใช้ในงานวิจัย ดังต่อไปนี้

โรง 1 หมายถึง โรงงานขนาดการผลิตที่ 1

โรง 2 หมายถึง โรงงานขนาดการผลิตที่ 2

โรง 3 หมายถึง โรงงานขนาดการผลิตที่ 3

ต้นทุนแบบ ก. หมายถึง การคำนวณต้นทุนการผลิตที่จ่ายเป็นต้นทุน

ต้นทุนแบบ ข. หมายถึง การคำนวณต้นทุนการผลิตรวมทั้งที่จ่ายเป็นต้นทุนและไม่เป็นต้นทุน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยนี้ คือ

1. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการคำนวณต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน
2. เพื่อให้ผู้สนใจหรือผู้ต้องการจะลงทุนในการทำอุตสาหกรรมการผลิตอิฐมอญได้ทราบถึงเงินลงทุนที่จะต้องใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะลงทุน
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคและทางแก้ไขที่จะต้องประสบในการทำอุตสาหกรรมอิฐมอญ
4. เพื่อเล่นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายส่งเสริม และช่วยเหลือผู้ประกอบการผลิตอิฐมอญระดับอุตสาหกรรมในครัวเรือน และหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของอุตสาหกรรมผลิตอิฐมอญ